

KURYER LITEWSKI

w Wilnie we Środę dnia 19 Maja v. s. 1820 roku

Obserwacje meteorologi- czne.	Czas obserwacji	Wysokość Barom.	wys. Ther. Reau.	Wiatry.	Odmia. w powie
dn. 17 średnia.		27 cal. 7, 4, lin.	+ 13, stopn.	Wschodni	Pochmurno
dn. 18 średnia.		27 - 6, 7, -	+ 13, 2 -	Polud. Wscho.	Deszcz
dn. 19 godz. 5		27 - 6, 5, -	+ 9, 5	Polud. Wscho.	Pochmurno

WIADOMOSCI KRAJOWE

Petersburg, dnia 11 maja. W przeszłą środę, dnia 5 maja, w zimowym pałacu J. C. M., otrzymał szczęście bydz stawionym Cesarzowi Jmci przybyły tu w charakterze pełnomocnika w interesach Króla Jmci Brytanii Wielkiej, podpółkownik Catcart.

Naylaskawiey mianowane freylinami NN. Cesarzowych, Hrabianka *Olga Potocka*; Baronówna *Helena Strogonówna*, córka radcy tajnego, Barona *Strogonowa*; i Panna *Christiana Liders*, siostrzenica zmarłego marszałka polnego Xiążęcia *Barkłaja de Tolli*.

Na wakanse pensyjonowanych kawalerów, podług starszeństwa, policzeni zostali do kompletu pobierających pensye, następujący kawalerowie, a mianowicie: orderu s. Jerzego 3ciey klasy: jenerał porucznik *Piotr Fiedorowicz Molutin*; 4tey klasy jenerał porucznik *Lew Dymitrowicz Izmayłow*; orderu s. *Włodzimierza* 2giey klasy: rzeczywisty radca tajny senator *Andrzej Iwanowicz Hołochwaszow* — 3ciey klasy: jenerał porucznik senator *Grzegorz Apollonowicz Kozłow*; radca tajny senator *Piotr Piotrowicz Mitusow* — 4tey klasy, odstawnny podpółkownik *Baron Jan Janowicz Fridriks*; półkownik artylleryi *Symon Lwowicz Bykowski*; i jenerał major *Mikołaj Fiedorowicz Kiszewski*. Kapituła rossyyskich orderów obwieszcza to dla wiadomości wszystkich wyżej pomienionych kawalerów, iżby dla pobierania pensyi przesłali do kapituły uwiadomienie, w jakich miejscach żyją sobie je odbierać: podług tego uwiadomienia będą assygnowane pieniądze dla pobierania tercyałami.

Mowa, którą JW. Minister skarbu i przychodow miał na posiedzeniu rady ustanowień państwa kredytowych, odbytem w dniu 29 kwietnia.

Mości Panowie! Ustanowienia kredytowe odbywały działania swoje w roku 1819, z takąż akuracnością i dążeniem ku dobru powszechnemu, jak i w przeciągu dwóch lat poprzednich. Przekonacie się o tём, przez rozbiór rachunkow, które przedstawią wam zarządzający tym wydziałem.

Szanowne członki rady ustanowień państwa kredytowych, wybrane z szlachty i klasy kupieckiej! Z rokiem niniejszym kończycie trzyletni zakres usług waszych w tym nowym i nader ważnym zawodzie; byliście pierwszemi dostrzegaczami naszego systematu kredytowego, od chwili jego rzeczywistego uorganizowania, a tём samém pierwszemi świadkami jego postępów. Nieodrzućcież, zda mi się, podając wam rys krótki główniey-

szych obrótów roku zeszłego, napomknąć i o latach poprzednich, już to przez wzgląd na ścisły wszystkich okoliczności związek, już równie ze względu, iż wszystko pod waszym dokonało się okiem.

Kommissya umorzenia długów.

Akuratność w wypłacie procentów od długów państwa, w terminach przyzwoitych i stopniowe umorzenie samychże długów, jest, jak wam wiadomo, nayglówniejszym tей kommissyi obowiązkiem. Kredytorowie państwa wiedzą o tём dobrze, czy pierwsze akuratnie ich dochodzą. A tak przestaną tylko na wyłożeniu działań kapitałow umorzenia.

Massa długów państwa obeymuje wewnętrzne, terminowe, nieterminowe i dług holenderski. Do 1go września 1817 roku (to jest do tей epoki kiedy się kommissya umorzenia długów otwierała) ostatni ten dług wynosił 50,600,000 złotych; od tego czasu zmniejszył się o jeden milion złotych. Druga połowa jego, którą w skutek konwenoyi maja 3go 1815 roku rządu wielko-brytański i niiderlandski wzięły dla siebie, była wypłacana w takieyże proporcji.

Długi wewnętrzne terminowe po dzień pierwszy stycznia 1818 roku dochodziły w złocie i srebrze do 3,200,000, a assygnatami do 50,200,000; po pierwszy zaś stycznia roku terażniejszego 1820 wynosiły sr. 3,392,880 i assygnatami 53,604,428. To powiększenie się długów terminowych pochodzi: Od wyjaśnienia dawnych długów należnych powszechnym opiekom i innym niektórym miejscom, które kommissya umorzenia dla niedokładnych jeszcze rachunkow nie mogła pierwicy wciągnąć do księgi długów państwa, jak w przeciągu dwóch ostatnich lat upłynionych. Niemniej też z przyzyny otwarcia w lombardzie nowej pożyczki piętnastu milionow rubli, dla założenia kapitału na obrót nieustanny i dla wczesnego przygotowania rozmaitych potrzeb w ministerium wojny.

Takimto sposobem w przeciągu dwóch lat ostatnich wpisano do księgi długów państwa, terminowych 315,000 rubli srebrnych i 18,358,325 assygnacyynnych. Z tём wszystkiém porównując je z zapisanemi do tейże księgi w roku 1817, wykazuje się, iż wzrosły tylko 190,650 rubli sr. i 382,995 assygnacyynnych, wypłata bowiem kapitałów w terminach umowionych dokonywana była jak nayakuratniey. Długi wewnętrzne nieterminowe, tak zwyczajne jak i nietykalne do roku 1819 składały 6,071,952 rubli sr. i 246,718,251 assygnacyynnych. W roku 1820 według rejestrow xię-

gi państwa jest ich 6,779,652 rubli sr. to jest przybyło 707,700 i assyg. 242,827,931; z tych wzięto było 890,000.

Zaprowadzenie u nas długów nieterminowych zabezpieczonych, ma, jak wam wiadomo, dwojaki cel: Wypłatę długów wojennych i innych, na które nie było wyznaczonych terminów; oraz stopniowe zniesienie assygnat. Długi wojenne i inne nieterminowe kassy państwa, składają sr. 6,355,450 rubli i assygnatami 132,209,300. Przed nastaniem kommisyy umorzenia nie było żadnych pewnych prawideł, ani osobnych summ przeznaczonych na wypłatę długów wojennych; od tego zaś czasu w miarę wpisywania w księgę długów państwa summy te przynoszą pewny dochód, a tym samym składają obiecujący kapitał. Między długami wojennymi składają znaczne summy, wpisane w księgę długów państwa na rzecz rządów: pruskiego neapolitańskiego i hannowerskiego. Uważamy, że ustanowienie długów nieterminowych zabezpieczonych, i w tém zdarzeniu niemają przyniosło nam pożytek; rządy bowiem pomienione zamiast zadania wypłaty gotowizną, należnych im summ za rozmaite wydatki wojskowe, a czego byśmy bez uciążenia narodu nowemi podatkami żadną miarą skutecznie nie mogli, za wzajemną zgodą z rządem naszym przestały na zapisaniu należności swoich do księgi długów państwa; a tak dług ten przy ciągłym obrocie kapitału umorzenia wypłaci się niepostrzeżonym sposobem i żadnych ofiar krajowi kosztować nie będzie.

Druga część długów nieterminowych zabezpieczonych, wniesionych w księgę państwa składa 110,578,831 rubli assyg. i 114,360 sr. Dług ten pochodzi z pożyczki uczynionej w roku 1817 i 1818, celem umorzenia assygnat państwa. W liczbie długów nieterminowych zabezpieczonych, jest nietykalnych 36,079,911, które wyłączwszy, cała summa długów zwyczajnych, czyli wykupujących się składa 6,742,360 rub. sr. i 206,748,020 assygn.

Kommissya umorzenia długów w ostatnich miesiącach 1817 roku, przy samym początku swego nastania, nabyła kupnem długów nieterminowych za 12,700 rubli sr.; od roku zaś 1818 działania kapitału umorzenia staje się bardziej widoczne, w tym bowiem roku wykupiono nieterminowych długów za 12,000 rubli sr. i 2,663,000 assygn., a w 1819 za 6,272,420 rubli.

Kapitał umorzenia naszych długów nieterminowych tak jest wielki w stosunku do samego długu i przytém co rok powiększający się, iż kraj pewien być może przedkiego ich pozbycia się, a lokatorowie przekonają się, iż z powiększeniem tego kapitału i wartość funduszów naszych powiększy się na ich pożytek. Bez względu na korzystny tych funduszów obieg, rząd nie widział pożytku w otworzeniu nowej pożyczki w roku przeszłym, celem umniejszenia assygnat, kiedy handel tak wielki mający wpływ na obroty kapitalistów, był ściśniony. W naszym systemacie ten środek nie jest koniecznie potrzebny; lecz tylko posiłkowy: nie nas nieprzymusza do chwytania się jego koniecznie; lecz możemy z niego korzystać w okolicznościach pomyślnych, niewymagających wielkich ofiar. Zresztą i bez nowej pożyczki ma się spalić w tym roku assygnat za 35,614,105 rubli. Co z assygnatami spalonymi w dwóch latach poprzednich złoży 153,867,010 rubli.

Pomimo tak znaczne zmniejszenie pieniędzy papierowych w obrocie, kurs srebra niewzrostł jeszcze tego kierunku, jakiegoby w zwyczajnym rzecy porządku oczekiwać należało.

Ilość gotowizny czyli monety brzęczącej państwowej w kurs w latach poprzednich, była po części przyczyną, iż nasz rubel srebrny w jednostajnym zostawał położeniu, a ku końcowi nawet roku podniósł się od 70 do 76 kopiejek. Ściśniony stan handlu, który się także do tego przyczynił, nierównie jeszcze większy sprawił wpływ na kurs zewnętrzny.

Zresztą nie ma w tém wątpliwości, iż bez zmniejszenia ilości papierowych pieniędzy w obrocie, spadnienie kursu naszego byłoby jeszcze bardziej widzialne. Dla podniesienia jego rząd nie ma zamiaru chwycić się środków takich, któreby nie odbierały pewnych i stałych korzyści; lecz nie przestanie trzymać się raz przedsięwziętego, a tym jest stopniowe assygnat wykupowanie z obrót. Wyjawszy z 30 milionów summę przeznaczoną na nieprzerwany dochód i kapitał umorzenia długów w tym przedmiocie zaciągniętych, pozostaje nam corok więcej 20 milionów na pomienione stopniowe wykupowanie; a tak sprawiedliwie spodziewać się możemy, iż ten środek, jeśli nienayrychlejszy, to przynajmniej niechybny i stały wyda skutek. (d. c. n.)

ANGLIA.

Na sessyi izby wyższej d. 9 b. m. margrabia *Landsdown* zapowiedział, iż d. 12 b. m. poda wniosek o złożenie rachunku wydatków na utrzymanie posłów za granicą przez lat 10.

Na sessyi izby niższej dnia 5 b. m. P. *Brougham* podał zapowiedziany wniosek o prawach i przywilejach korony w miarę ich związku z listą cywilną. — „Daleki jestem (rzekł) od zniewagi dostojności królewskiej, lub najmniejszego uwłaczania prawom korony. Według dawnego od początku konstytucyi u nas zwyczajn, król nie może posiadać dóbr prawem własności. Wszystkie takie majątności, z których dochód pobiera, są nietykalnymi dobrami patrymonialnymi, które po jednym monarsze dostają się drugiemu. Takie nawet majątności, które są prywatną jego własnością, zamieniają się w koronne, skoro na tron wstępuje. Dość mamy przykładów dostatecznie dowodzących, iż korona nie posiada udzielnego majątku, i rozrządzać nim podług woli nie może. *Pitt* w roku 1799 targnął się nypierwej na te prawa, i upoważnił króla do rozrządzania własnością korony, jak prywatną. Za dawnych czasów, obowiązany był król, nie tylko utrzymywać dostojność swoją z dóbr koronnych, lecz nawet dochody z nich obracać także i na potrzeby kraju. Gdy zaś dochody takowe na taki cel nie wystarczały, często więc domagano się dopłaty od parlamentu. Z nich i z przypadających na króla pieniędzy za okręty uznane za dobrą zdobycz, oraz z kopalni i t. d. powinien był monarcha utrzymywać brzegi morskie w bezpieczeństwie od napadu rozbojników. Dziś korona nie wydaje już dochodów swoich na rząd krajowy, ani na obronę brzegów; posiada jednak dawne dochody, które najmniej 13 milionów 700,000 funtów szterl. wynoszą. Jeśliby te dochody miały pójść pod kontrolę parlamentu, rozumie się samo przez się, iż należałoby za to dać koronie wyrównyujące wynagrodzenie. Teraźniejsza lista cywilna, ani jest dogodna koronie, ani dostojności jej odpowiada. Wszystkie jej wydatki tak są zamiatwane, iż nikt ich pojąć nie może. Każdy wie, jaki ma dochód król francuzki, prezydent amerykański, albo król niderlandski; lecz dochodu monarchy Angielskiego, chyba tylko skarbowy alchimista

dość potrafi; bo z listy cywilney opędzają się wydatki na ministrów, posłów, sędziów i t. d. Nie lepiej byłoby utrzymywać osobny rachunek tych drobnych wydatków? Każdy kupiec, znający się cokolwiek na handlu, ma oddzielne rachunki na różne swoje przedsięwzięcia, aby z nich poznać stratę lub zysk i przyzwoity bilans ułożył. Szanowny zaś kanclerz skarbowy lubi wszystkie swoje czynności grubą pokrywą zasłonić; zdaje mu się, iż byłoby ubliżeniem dostojności korony, gdyby osobne rachunki utrzymywano. Arka Noego nie mogła mieć sztuczniejszego wiązania, jak nasza lista cywilna. Osobliwsza ta mieszanina nie tylko mieści w sobie polowanie i taniec, lecz nawet przykre dla uszu wycie dzikich zwierząt. I tak, znajdują się tam: dozorca lwów w *Tower*, podobnyż dozorca do balów, jenealogiści, sekretarze łacińscy, mechanicy, pieczętarze, a nawet stróż nocny przy kassie, któremu 108 funtów szterl. rocznie wyznaczono. (Powstał śmiech). Życzyłbym, aby izba okazała się hojną w uchwaleniu pieniędzy na utrzymanie dostojności korony, lecz nie aż do śmierci króla, ale dopóty, póki obie strony na tém przestawały. Przeszły rząd wystawia przykład, jak nieprzyjemne wypadki z zawczesnego w tej mierze postanowienia pochodziły. Nieboszyk król odstąpił podobnież dziedzicznych dochodów po uchwaleniu listy cywilney; lecz w ciągu 600-letniego jego panowania parlament musiał 6 razy wchodzić w nowe układy, a 8 razy zastępować brak funduszu listy cywilney. W pierwszych 9 latach uchwalił rocznie dodatk po 100.000 funtów szterl.; a w roku 1769 nawet 500.000. Życzę, aby wszystkie dobra koronne wzięto na skarb, i z niego fundusz na listę cywilną wyznaczono. Wiem, iż ta lista obejmuje przypadkowe wydatki; iż z niej 35.000 funtów szterl. pewnemu ministrowi, a 32.000 pewnemu pułkownikowi za podróż do *Paryża* zapłacono. Nie przeciwko temu powiedzieć nie mogę; lecz czyż można sądzić, aby te wydatki ponieśiono, gdyby je wprzód parlament roztrząsał? (Zawołano: *Śluchajcie! Śluchajcie!*) Powiem teraz o prawach admiralicyi i innych. W roku 1804 dostała korona 364.000 funtów szterl. za skonfiskowane okręty, a 3 miliony za zdobyte okręty holenderskie i hiszpańskie. Cóż będzie, jeśli te summy zostaną wyłączone nadal od kontroli parlamentu? Nie tajono przed nami potrzeby wyznaczenia pensyi dla jakiego potomka *St. Vincent*, *Hutchinsona* lub *Nelsona*. Gdy jednak chciano dawać pensye takim osobom, których przodkowie ani w *Egipcie* ani nad *Nilem* zwycięstwa nie odnieśli, wtedy marnowano pieniądze bez wiedzy parlamentu. I tak, admirał *Popham*, który po wojnie trudnił się przemyca niem towarów w Indyach, złapany przez admirała *Robinsona*, dostał blisko 20.000 funtów szterl. wynagrodzenia za szkodę. Dawniej oddawano wszystkie okręty schwyte przed wypowiedzeniem wojny; a od czasu uchwały względem zdobyczy, wszystkie takie okręty uważają się za własność korony. Jestże to sprawiedliwie, zabierać okręty, które nie wiedząc o wybuchnięciu wojny do portów naszych zawijają? Czyż taki postęp nie hańbi naszego narodu? (Zawołano znowu: *Śluchajcie! Śluchajcie!*) Czyż za ten obmierzły zysk nie przedajemy honoru, uczucia i dobrej wiary kraju naszego? Cóż izba sądzi o zabranii floty duńskiej i okrętów hiszpańskich? Chcecież W Panowie wiedzieć, co o tém

za granicą mówiono? Pierwszy czyn nazwano *podłością i złamaniem wiary*, jaką sobie narody wzajemnie są winne, a drugi, *rozbojem morskim*. (*) Nikczemny jest zamiar ministrów powiększenia tym sposobem dochodów korony na prowadzenie wojny" Radził potém, aby izba rozpoznała cło w Indyach zachodnich i inne dochody korony, które nie są pod kontrolą parlamentu, i stosowne wydała postanowienie.

Pan *Canning* odpowiedział: Ani ja, ani kaledzy moi, nie myślimy powiększać ciężaru ludu a z tego powodu przeciwny jestem wnioskowi szanownego członka izby. Korona żąda jedynie takiej summy, jaką już pierwej uchwalono, i które dostateczność czteroletnie doświadczenie okazało. Nie można nazwać tego wspa niałością, gdy członki Izby mówią: *ponieważ ministrowie nie chcą powiększenia wydatków na listę cywilną, zmniejszyć je więc potrzeba*. Przez tę źle zrozumianą oszczędność, możnaby powiedzieć królowi: *zdaje nam się, iż kiedy więcej nie żądasz, musisz mieć dość; trzeba więc nam zobaczyć, czybysmy ci czego urwać nie mogli*. Gotów jest szanowny członek zwrócić to, co bierze; lecz zachodzi pytanie, czyli summy, które chce oddać, nie włożą nowych na kraj podatków? (Zawołano: *śluchajcie! śluchajcie!*) Co się tycze cła w Indyach zachodnich, było ono zawsze w ciągu czterech ostatnich panowań własnością korony, i służyło na płacenie pensyy. Zarzucają wprawdzie, iż ten fundusz, będąc tajny, dać może powód do nadużycia; odpowiadam: iż coroczny z niego rachunek będzie podawany izbie (**). Łatwo jest pisać nowe urządzenia na papierze; lecz zachodzi pytanie, czy lepiej aniżeli przeszłe celowi swemu odpowiadają? Jeżeli szanowny członek zmieniając listę cywilną, chce wyznaczać oddzielne pieniądze na utrzymanie dworu monarchy, oddać urzędników i towarzyszące mu osoby, a określić pieniądze na żywność dla króla, lub też posyłać go do garkuchni, w tym razie lepiejby uczynił, gdyby się wcale nie odzywał. (Powstał śmiech) Kiedy korona chce tylko tego, co ma, i co oddawna posiadała, nie jestże niewdzięcznością i podłością pokusić się o odebranie jej tego, co przez ciąg czterech panowań zawsze do niej należało? O funduszu z cła w Indyach zachodnich to jeszcze powiem, iż z niego pobierali pensye sławni w narodzie mężowie: *Pitt*, Hrabia *Chatham* i Edmund *Burke*. W ostatnim roku panowania zmarłego monarchy, korona, stosownie do złożonych izbie papierów, miała 9 milionów 700.000 funt. szterl. z przeznaczonych sobie dochodów. Z tych, różnym proszącym osobom zapłacono 5 milionów 300.000 funt. szterl., 2 miliony 600.000 obrócono na potrzeby krajowe, milion 300.000 poszło na listę cywilną, a reszta 370.000 funt. szterl. na utrzymanie domu. Pod względem nawet oszczędności, przyznać trzeba, iż korona najlepiej zarządza funduszami swemi. (Zawołano: *Śluchajcie! śluchajcie!*) Odtąd, jak 9 milionów pobiera, kraj dwa razy został ocalonym od klęsk wojennych. Przypomni sobie

(*) W roku 1755 zabrali także Anglicy bardzo wiele okrętów kupieckich francuzkich z dobrami majątkami, a to bez wypowiedzenia wojny.

(**) Ważne to oświadczenie poczytuje sobie strona opozycyjna za zwycięstwo.

izba zdarzenie z okrętami szwedzkimi (*). Gdyby fundusze te zostały były pod kontrolą parlamentu, nie możnaby się było w tej mierze porozumieć w tak przyjaźnielskim sposobie, i nieochylnie wybuchnęłaby wojna. Z tych więc powodów wypada, aby dochody nie były pod wpływem parlamentu.

P. Tierney chciał, aby ani szelaga na listę cywilną nie uchwalono, dopóki pierwey wszystkie dochody korony nie będą roztrząszone, a zwłaszcza w dzisiejszych smutnych czasach, kiedy dochody krajowe zmniejszyły się o milion 400,000 funtów szterl. Wszystkie klasy mieszkańców (rzekl) muszą żyć oszczędnie; należałoby więc radzić Królowi Jmci, aby toż samo ze względu na powszechną w kraju nędzę uczynił.

Po mowie kilku innych członków, przystąpiono do głosowania i większością 273 kresek przeciwko 155 wniosek P. Brougham odrzucono.

Na sessyi dnia 8 b. m. P. Baring podał zapowiedzianą prośbę wielu pierwszych kupców tutejszey stolicy o użycie środków w celu nadania wzrostu handlowi za granicą, a to przywracając dawne zasady, i uchylając późniejsze ściśnienia.

Na sessyi dnia 9 oświadczył P. Parnell, iż P. Gratton, przyszedł do zdrowia, i dnia 25 b. m. chce podać wniosek względem katolików w Irlandyi.

P. Bennet żądał złożenia uchwały z roku 1665 upoważniającey koronę do użycia cła w Indjach zachodnich nie tylko na potrzeby osad, lecz i na co innego. — P. Makintosh domagał się poprawy księgi praw handlowych, oświadczaając, iż poda 6 wniosków, z których 3 tyczą się uchylenia różnych części tej księgi, a 3 inne ściągają się do jej poprawy.

HISZPANIA.

Gazeta urzędowa madrycka ogłosiła następujące ustawy Króla hiszpańskiego:

I. „Zważywszy ja potrzebę oświecania ludu, przez osoby godne jego uszanowania i poważania, któreby go mogły nauczyć, jakie są jego prawa i obowiązki, jakie pożytki z rządu umiarkowanego i oycowskiego, pod którym teraz żyje, jaką szczęśliwość obiecuje mu ściśle i zupełne wykonywanie konstytucyi królestwa; widząc, jak wiele zależy na takowem oświeceniu i wpajaniu przywiązania do konstytucyi w młodzież wszelkich klass edukującą się teraz, i będącą nadzieją oyczyny; zważywszy nakoniec, jak słuszną jest rzeczą poprawić nadużycia, które dotychczas trwały, i zbić fałszywe zarzuty przeciw konstytucyi wymierzane; postanowiłem zgodnie z tymczasową juntą co następuje: 1) Prałaci dycezalni stając się będą, aby plebani w całej monarchii, lub ich zastępujący, wykładali parafianom co niedziela i co święto, polityczną konstytucyą narodu, jako część ich obowiązków, wystawując przy tem pożytki wynikające dla wszystkich klass kraju, i zbijając potwarzące zarzuty, jakieby ciemnota lub złość na jej nadwątlenie wynajdowała. — 2) We wszystkich pierwiastkowych szkołach w królestwie, professorowie wykladać będą działkom konstytucyą sposobem jasnym i łatwym do ich pojęcia, które oswoją z czytaniem tej księgi fundamen-

talney. — Stosownie do 368 artykułu konstytucyi, wykladać ją będzie we wszystkich uniwersytetach królestwa professor nauki prawa; we wszystkich seminariach professor filozofii moralney, jeśliby gdzie niebyło kursu prawa; a we wszystkich publicznych i prywatnych szkołach duchowieństwa zakonnego, lektor czyli nauczyciel filozofii. 4) W kollegiach, szkołach i innych zakładach edukacyi publiczney i prywatney pod dozorem duchowieństwa czy świeckiego czy zakonnego zostających, wykladać będzie konstytucyą professor, uznany za najzdolniejszego do tego przez prałata, lub przełożonego, albo rządzącą każdego kollegium i domu edukacyjnego. — 5) Skoro wykładanie konstytucyi rozpocznie się, a ma się natychmiast po odebraniu tej ustawy rozpocząć, w tych wszystkich miejscach edukacyjnych, przełożeni ich doniosą o tém politycznemu naczelnikowi (prefektowi) w głównych miastach prowincyi, a alka dom (burmistrzom) konstytucyjnym po gminach, wymieniając dzień rozpoczęcia tego wykładu, a to, żeby o tém doniosły dzienniki miejscowe, gdzieby zaś ich nie było, drukowane i poprzyklepane kartki tym końcem, żeby uwiadomiona publiczność mogła na to wykładanie konstytucyi uczęszczać. — 6) W urzędowych doniesieniach miesięcznych, które municypalności obowiązane są przysyłać naczelnikom politycznym, czyniona będzie wzmianka o wykonaniu tego postanowienia, o jego wpływie na publiczną opinią; a naczelnicy polityczni prześlą w tej mierze sprawę do ministerium. — 7) Ministerium spraw wewnętrznych rozkaże natychmiast wydrukować w narodowej drukarni większym drukiem konstytucyą, która za zwyczajną cenę będzie sprzedawana w stolicy i we wszystkich prowincyach. Minister zamorski postara się, ażeby i w Ameryce wydrukowano dostateczną ilość egzemplarzy konstytucyi. — 8) Wszystkie te środki uważane będą za tymczasowe i podległe temu, co w planach i ustawach tyczących się publiczney edukacyi będzie przepisano, a stosownie do konstytucyi przesłany zatwierdzono.”

Ustawę tę podpisał Król własną ręką dnia 24 kwietnia r. 1820.

II „Gdy na mocy konstytucyi jestem najwyższym naczelnikiem woyska, i gdy przedsięwziął czuwać, ile mi inne zatrudnienia rządowe dozwolą, nad dobrym stanem woyska, postanowiłem mianować 8 generałów-adjutantów, wybranych z pomiędzy najdoświadczeńszych generałów, abym miał przy boku moim takie osoby, któreby zdolne były rozsyłać moje rozkazy. Ci generałowie-adjutanci tak w czasie pokoju, jak i wojny zawsze (chybaży inne przeznaczenie dostali) pełnić będą służbę, osobnem urządzeniem przepisaną. Tu następuje mianowanie ich; a są niemi ci, którzy w numerze 57 gazety Kurjera Litewskiego wymienili się, wyjąwszy, iż w liczbie tych generałów zamiast jen. Arco-Aguero, jest generał Zayas gubernator Arragonii.”

III „Stosownie do 362go artykułu konstytucyi polityczney, powinien być w każdej prowincyi korpus milicyi narodowej, składający się z mieszkańców w miarę jej ludności. — Przekonany ja o wielkim wpływie, jaki uskutecznienie powyższego artykułu mieć będzie na dobry porządek wewnętrzny ludów i spokojność mieszkańców, postanowiłem zgodnie z tymczasową juntą nakazać, aby stosownie do konstytucyi milicya narodowa była zaprowadzona.” Działo się w pałacu moim dnia 25 kwietnia roku 1820 podpisał Ferdynand.

(*) Przy końcu rewolucyjney wojny amerykańskiej, Anglicy zatrzymali okręty szwedzkie płynące do Francyi z drzewem i t. d. Anglia, mając wtedy do czynienia z wielu nieprzyjaciółmi, mogłaby się była łatwo wplątać w wojnę z Moocarstwami, które chciały utrzymać zbroyną neutralność.

Wilno dnia 19 Maja v. s. 1820 roku

HISZPANJA.

Kazał także Król w celu wykonania powyższej ustawy względem milicyi narodowych, aż póki stany nie wyrzeką w tej mierze, co by im się zdawało przyzwoitem, ogłosić tymczasowe urządzenie w dziewięciu rozdziałach względem tychże milicyi na półwyspie i wyspach przyległych. Oto jest to urządzenie:

„Chcę ja dać kochanym poddanym moim jak nayspełniejszy dowód gorącej żądzy mojej zaprowadzenia systematu konstytucyjnego we wszystkich częściach jego, i wzbudzić wszystko, co może doprowadzić do chwały i szczęśliwości narodu, gruntując na trwałej podstawie wolność i niepodległość jego, osądziłem zgodnie z tymczasową juntą za rzecz potrzebną, aby milicje narodowe urządzone były podług konstytucyi. A przeto przepisy stanów z dnia 15 kwietnia roku 1814 względem utworzenia tych milicyi wezmą swój skutek z odmianami, jakie okoliczności wskazują, a które uznałem za nieodzowne, aż póki stany nie wyrzeką w tej mierze. (Cenniejsze przepisy tego urzędnictwa są takie). „Utworzona będzie na teraz milicya narodowa w głównych miastach prowincjonalnych i powiatowych, tudzież i innych gminach, gdzieby ją muncypalność mieć pragnęła. Każdy Hiszpan, od 18 do 50 lat skończonych, który nie utracił praw obywatelskich z przyczyn wymienionych w 24tym i 25tym artykułach konstytucyi, może wejść do milicyi narodowej miejscowej, obowiązany ubrać się kosztem swoim, i pełnić przepisane tym urządzeniem powinności. Każdy batalion milicyi będzie miał chorągiew kitaykową karmazynową, jak były dawniej chorągwie kastylskie; na tarczy chorągwiowej będą tylko lwy i zamki, a na czterech rogach chorągwi herb miasta. Milicya dostarczać będzie, gdy tego potrzeba, straż przy domu muncypalności, lub w nayprzyzwoitszym miejscu. Dla zachowania bezpieczeństwa publicznego wysłać będzie patrole, tudzież ma występować podczas uroczystości publicznych. Obowiązkiem jej bronić gmin swoich przeciw wewnętrznemu i zewnętrznemu nieprzyjacielowi. Milicya narodowa nie będzie dawała komużkolwiek bądź straży honorowej, ale tylko ordynansów dowodcom miast i korpusu swojego. Rozdział IV tycze się przysięgi wykonywać się mającej pod chorągwiami. Dowódcy milicyjni wzięwszy plebana, jeśliby nie było kapelana, zapytają się tak milicyantów: „Przysięgacież przed Bogiem, iż użyjecie broni, którą oyczyzna daje wam w ręce, ku obronie wiary katolicko-apostolsko-rzymskiej, ku zachowaniu wewnętrznego porządku w tej gminie; iż zachowywać będziecie polityczną konstytucyą monarchii: iż będziecie wierni Królowi, i czuwać li nad poświęconą i nietykalną osobą jego; iż podlegać będziecie konstytucyi i prawom wojskowym, tudzież słuchać bez wymówki i zwłoki waszych starszych, iść zawsze za chorągwiami narodowymi, bronić ich do upadłego, nie opuścić nigdy poruczonego wam stanowiska, ani dowódcy waszego w jakimkolwiek bądź wypadku! odpowiedź będzie: „Tak, przysięgamy to wszystko uczynić. Oficerowie kompaniczni, serżanci i kaprale będą wybrani większością głosów w obliczu władzy muncypalnej, która w trzech dniach wyda im patenta. Takimże trybem wy-

brani będą oficerowie sztabowi, a mianowani już oficerowie kompaniczni będą głosowali na tamtych. Żeby zaś te korpusy prędko się wyuczyły służby, wybrani będą na oficerów sztabowych oficerowie, którzy wysli z woyska liniowego.”

Ustawa królewska dnia 26go kwietnia wydana względem Hiszpanów zbiegłych do Francyi tak brzmi:

„Narzekania hiszpanów zbiegłych do Francyi, którzy tam wysli za rządem przywłaszczyciela, tudzież niedostatek, do jakiego przyszli przez nie-szczęśliwe okoliczności, zmiękczyły serce moje, i skłoniły mnie do pozwolenia im ustawą moją dnia 23go kwietnia, aby powrócili na ziemię hiszpańską. Lecz będąc obowiązany pogodzić ile możliwości te uczucia ludzkości z dawnymi przepisami stanów względem nich, postanawiam, iż Hiszpani takowi, którym powrócić do oyczyzny pozwoliłem, mają tymczasowie zatrzymać się w prowincjach Oliva, Biskai, Guipuscoa, i Kastylii aż po miasto Burgos; że im niewolno poysść daley, aż póki stany nie postanowią względem nich inaczej; a tym czasem uchwała stanów nadzwyczajnych pod dniem 21wszym września r. 1812 pozostaje w całej swej mocy.”

Inną nakoniec ustawą przywrócił Król wszystkie uchwały stanów nadzwyczajnych kadyckich, i zwyczajnych madryckich, wydane względem posiadłości hiszpańskich w Ameryce.

Na dowód, że Król hiszpański szczerze na drodze konstytucyjnej postępuje, dziennik madrycki zwany miscellanea przytoczył co następuje:

„Gdy niedawno Xiążę Laval de Monmorency, poseł francuzki przy królu naszym, przybył do pałacu dla widzenia się z naszym ministrem spraw zagranicznych, uwiadomiony król o przybyciu posła, kazał go zaprosić i wprowadzić do swego pokoju. Ten, lubo nieubrany jak należało do Króla, posłuszny był wezwaniu jego. Jak tylko wszedł, rzekł Król do niego: — „MPanie! wiem, iż są we Francyi tacy, którzy powątpiewają o szczerości przystąpienia mojego do konstytucyjnego systemu, i nie lękają się twierdzić, iż moją okoliczności wymogła na mnie zaprzysiężenie konstytucyi. Polecam ci, Mei Xiążę, żebyś głośno takiemu mniemaniu zaprzeczył i ogłosił, że moja przysięga była wolna i dobrowolna. Szczęśliwość ludów moich była mi jedyną pobudką w tej mierze, i jestem teraz zupełnie przeświadczony, iż to jest jedynym sposobem dopięcia wielkiego dzieła odrodzenia się politycznego Hiszpanii. Napisz to WPan do swojego dworu, i do swoich przyjaciół.”

Otworzono w madrycie pożyczkę 40 milionów realów, która w prędkim czasie przyydzie do skutku, po 100 od 100, z jak nayspewniejszą hipoteką. Akcyje są po 4, 8, i 2000 realów.

Deputowani od junt rozmaitych prowincyi przybywają do Madrytu dla przyłączenia się do junty madryckiej, nim zbiorą się stany.

Dzienniki madryckie opiewają, że w skutek wywodu sądowego w sprawie obwinionych o nie-szczęsne zdarzenia w Kadyxie dnia 10 marca, uwięziono jenerałów Campana i Valdes, którzy tam naówczas dowodzili, tudzież pułkowników dwóch pułków Guias i Leattud, które były uczestnikami rzezi w tym mieście.

Dnia 26go kwietnia dał drugi pułk królewskiej gwardyi wielką ucztę z powodu przyjęcia konstytucyi. Znajdowali się na niej Król, Królowa i infantowie.

Po zniesieniu u nas jezuickiego zakonu, każdy jezuita będzie brał codzień 9 realów (4 złotych pol.)

Dnia 18go kwietnia odbyło się w Kadyxie wielkie żałobne nabożeństwo za dusze poległych tam w rzezi dnia 10go marca. — Król zaś ustawą swoją zalecił, ażeby dzień 2gi maja, z powodu rzezi spełnionej w Madrycie dnia tego roku 1808

Wolno Drukować Ignacy Reszka Kom. Cenz. Czł. — w Wilnie w Drukarni Redakcyi.

O g ł o s z e n i e.

W przyszłą Sobotę dnia 22 t. m. JP. Meckhold na tutejszym teatrze okaże bardzo ciekawe Tajemno-Fizyczne Sztuki. Połowę dochodu z nich przeznaczyla na ubogich Towarzystwa dobroczynności.

1 Niżej podpisany nabywszy wspólnie z braćmi Józefem i Benedyktem aktorstwo sched w Ruczkanach i Butwilanach, od stryiecznego brata swego JP. Józefa Leonowicza Jatowta, objawia wszystkim pretensorom tak do samego dziedzictwa tychże Ruczkan i Butwilan; jakoteż za obligami i innemi dokumentami przez oycę tegoż Józefa Jatowta zeszłego s. p. Leona Jatowta wydanemi; stosunki mającym, aby do dnia 20 aprila roku przyszłego 1821 zgłosili się z prawnemi dowodami do niżej podpisanego; w gubernii Wileńskiej w mieście Rosieniach mieszkającego, w przeciwnym zaś razie, każdy pretensor mający stosunek jakikolwiek do sched JP. Józefa Leonowicza Jatowta w Ruczkanach i Butwilanach, rzecz swą podda w ammissyę, i terazniejsi nabywcy od odpowiedzi wszelkiej wolnemi zostaną, i otém przez trzykrotną awizacyę ostrzega. Antoni Adamowicz Jatowt Regent.

Takowe ostrzeżenie w Gazecie Kuryera Litew. wolno jest zamieścić Prezydent Ziem. Pttu. Rosieńskiego Ignacy Bucewicz.

1 Pan Anastazy Popucalów grek uwiadamia szanowną publiczność, że dla interessow swoich wkrótce opuszcza Wilno, i postanowił sobie za najpomniejszą cenę sprzedać swoje towary, to jest: tureckie w różnych deseniach dywany ponczochy zaś chustki na szyję białe perkalę angielskie, i szafran Indyjski etc. etc. etc. Życzący tanio nabyć pomienione towary, dla spekulacyi handlowych, ogółem lub też pojedynczo, niech się uda do magazynu towarów w domu Michela na przeciw Ratusza pod N. 271 do mieszkającego tam Popucalowa właściciela towarów.

1 Bracia Ignacy i kompania, znajdujący się dopiero w Wilnie w domie pod N. 271 z instrumentami optycznemi, mają zaszczyt uwiadomić publiczność iż za dni trzy opuszczają to miasto.

1 Dnia 17 maja znaleziono diwiskę złotą, pieczętkę i kluczyk zlokowano umnie, czyja więc jest, niech raczy zresztą tej diwiski zgłosić się. Joachim Sawicki zegarmistrz mieszkający w pałacu JW. Połowskiego Marszałka.

Ogłasza się po raz drugi i trzeci.

2. Antoni i Józefa z Kupściów Kollbowie Sędziowie Granicz. wileńscy dla publicznej wiadomości do gazet Kuryera Litt. podają następne ogłoszenie. Iż lubo w roku 1808 in augusto na czer. zł. 50 przez Sędziego Antoniego Kolba zo-

przez francuzów pod dowództwem naówczas Murata, wiecznie był obchodzony, jako dzień żałobny.

W I L N O.

Sławna śpiewaczka Pani Sessi przybyła do naszego miasta, dnia 18 t. m.,

Liczba okrętów w Rydze dnia 14 maja przybyłych 369, wyszłych 106.

Kurs wileń. na assyg. od d. 14 maja: rubel sr., 3 r. kop. 87½; czer. zł. nowy r. 11, kop. 62, stary r. 11 k. 42; imperyal 57 r. kop. 62.

stał wydany W. JP. Józefowi Grzymałowskiemu oblig, gdy jednak JPan Jan Spytkowski przez dekret Grodu wileńsk. dnia 21 xbra 1810 r. ferowany, uzyskał takowej summy, na rzecz swej pretensyi, rekognicyę, i powodem przewidzianej w roku 1811 marca 14 dnia tradycyi, summe wyrażoną z procentami odebrał; i z wypłaty onej przez dokument dnia 29 januaryi 1816 r. zakwietował: przeto że Sędziowie Kollbowie za wspomnianym skryptem nie W. Grzymałowskiemu nie są dłużni, i że summe wyrażoną za dekretem oświadczym wypłacili; przez niniejsze ogłoszenie zapowiadając; ażeby nikt nieraz wzmienionej inskrypcyi, jako już z wypisanych powodow zaspokojonej, nie nabywał, ostrzegając, w przeciwnym zdarzeniu, szkodę z nabycia takowej pretensyi wynikłą, każdy sam sobie przyznać będzie winien. 1820 roku apryla 20 dnia w imieniu męża mojego za plenipotencyę, i w imieniu swoim podpisuję. Józefa z Kupściów Kollbowa.

Wolno przyjąć do gazet Kuryera Litskiego Józef Naborowski Pisarz Grodz. Wileński.

3 Sąd powtórno zjazdowy exdywizorski z Wincentego Dowgiałły prezydenta Ziem. Zawilej., Jana Szczepanowicza pisarza Ziem. Oszmian. i Antoniego Kociella Sędziego Ziem. Zawilej. złożony, na poprawę dekretu exdywizorskiego w r. 1810 maja 20 dnia w majetności Solach ogłoszonego, w skutek dekretu Sądu Gł. Wremien. Depart. w dniu 1 maja roku teraż. do majątku Raczun Buywidowskich W. Stanisława Poźniaka b. Pisarza Ziem. Oszm. w pcie Oszm. położonego zebrany, stosownie do prośby submissynowej wierzycieli, i dziedzica, administracyę tego majątku po z inwentowaniu JW. Maciejowi Zablockiemu prezesowi Gran. Ptu Oszm. przyporuczył, nowy pomiar z racyi zaginięcia mapp uprzednich naznaczył; oraz powtórny zjazd do dnia 30 septembra tegoż r. odłożył, aby więc wszyscy do funduszu pisarza Poźniaka interessowani o tym wiedzieli, przez niniejszą awizacyę zawiadamia. Dat r. 1820 miesiąca maja 5 dnia.

Jan Szczepanowicz Pisarz Ziemsk. Pttu Oszmian.

3 JP. Hintz miniaturzysta równie z swoją żoną dentystką donoszą szanownej publiczności, że nay później 20 terażniejszego mca opuszczają Wilno, życzący sobie wezwać ich do służenia swym talentom, raczą się zgłosić do ich mieszkań w domie XX. Franciszkanow na ulicy Trockiej N. 392.

2. Wyjeżdża za granicę do Prus Wileński mieszczanin Boruch Haimowicz z Somach z Owsiejem Mowszowiczem na miesiący 10.

3. Wyjeżdża za granicę do Prus i Saxonii wileński mieszczanin Aron Iserowicz Iseron, na miesiący 10,